

## میاسکوفسکی این نابغه ناشناخته

دکتر شاهین فرहत

دانشیار گروه آموزشی موسیقی

دانشکده هنرهای زیبا

دانشگاه تهران

در میان آهنگسازان روسیه در قرن بیستم میاسکوفسکی مقام شامخی را داراست. جدا از خلاقیت و هنر ارکستر نویسی یکی از بزرگترین سمفونی سازهای روسیه است و بخصوص تعداد سمفونی های او که ۲۷ است بعد از هایدن با ۱۰۴ سمفونی و موتزارت با ۴۱ در میان آهنگسازان استثنائی است. وی این ۲۷ سمفونی را در یک دوره چهار ساله از عمر پر بار خویش ساخته است میاسکوفسکی بین سالهای ۱۸۸۱ تا ۱۹۵۰ زندگی کرد. وی با ربع قرن اختلاف درست مانند شوستاکویچ ۶۹ سال زندگی کرد لیکن زندگی او در دوران خوبی نبود اوج اختناق کمونیستی و زمانی که مرتب آهنگسازان و هنرمندان مورد انتقادهای شدید قرار می گرفتند، بهر حال ۲۷ سمفونی نشان گر احساس عمیق آهنگساز است، موسیقی وی بدیع، بسیار پراحساس و در نهایت درام و تراژیک است و نوای قلب خود را ترسیم می کند. اگر همه این ۲۷ سمفونی شاهکار نباشد لیکن لااقل شش سمفونی را می توان در مقامی والا در جهان موسیقی به حساب آورد.

باید قبول کرد که میاسکوفسکی هیچگاه مانند بعضی آهنگسازان دیگر قرن بیستم چون مسیان (Messian) بولز، (Boulez) مدرنیست نبود ولی او قدرت خلاقیت خود را به همراه استفاده از فلکلور (Folklore) قوی روسیه آنچنان به کار برد که آثار ارزنده ای با زبان

بخصوص هارمونیک خود به وجود آورد. او آهنگساز پرکاری بود و جدا از ۲۷ سمفونی مورد بحث ما سیزده کوارتت زهی، چندین پونم سمفیک، آثار پیانو و آوازهای مختلف ساخته، که هر کدام از این آثار می تواند جداگانه مورد تحلیل قرار گیرد.

میاسکوفسکی در ۱۸۸۱ در نزدیکی شهر ورشو به دنیا آمد پدر وی افسری بود که در آنجا خدمت می کرد و لهستان در آن موقع تحت کنترل روسیه بود، وی نیز مانند پدر پس از تحصیلات ابتدایی وارد دانشکده افسری شد و پس از پایان این دوره مامور خدمت در یکی از واحدهای ارتش شد لیکن خیلی زود دریافت که ارتش جای وی نیست، لذا به سن پترزبورگ رفت در آنجا در کلاس های آناتولی لیادف (Anatoly Lidov) و نیکولای ریمسکی کرساکف (Nicolai Rimsky Korsakov) شرکت کرد. حتی او قبل از ورود به کنسرواتوار سن پترزبورگ مدتی هم با آهنگساز معروف گلیر Glier به صورت آزمایشی کار کرده بود، لیکن شاگرد ریمسکی کرساکف بودن برای وی شانس بزرگ بود. میاسکوفسکی در دوران تحصیل با کسانی چون پرو کوفیف Prokoviev هم شاگردی و دوست شد که بعدها از بزرگترین آهنگسازان به شمار می رفتند. میاسکوفسکی در سن سی سالگی از کنسرواتوار فارغ التحصیل شد. حتی قبل از اتمام

تحصیلات هم آثار با ارزشی چون سمفونی اول خود را نوشت لیکن شروع جنگ اول جهانی مدتی کار وی را به تعویق انداخت چنانکه در این جنگ از به عنوان افسر خدمت می کرد و چند بار هم مجروح شد تا جایی که این جراحات تا پایان عمر وی را رنج می داد چه از لحاظ روحی و چه از لحاظ جسمی، شاید مقداری از تراژدی و حزن آلود بودن آثار وی ناشی از دیدن صحنه های دلخراش جنگ باشد، بهر حال پس مجروح شدن از نارنجک در ۱۹۱۶ وی به مسکو منتقل شد و تا پایان عمر در آنجا باقی ماند در ۱۹۲۱ استاد کنسرواتوار مسکو شد و شاگردانی چون خاچاتوریان و کابالوسکی را تربیت کرد همان گونه که اشاره شد وی مانند بقیه آهنگسازان بزرگ روسی چون شوستاکویچ گاه و بی گاه مورد حمله و انتقاد شدید روزنامه ها قرار می گرفت که در روحیه وی تأثیری منفی گذاشت.

سه سمفونی اول قبل از انقلاب ۱۹۱۷ ساخته شده سمفونی شماره ۱ در دو مینور حتی مربوط به دوران تحصیلی اوست، سمفونی شماره ۲ در دو دیز مینور و سمفونی شماره ۳ در لامینور درام های بی نظیری هستند که با پایانی تراژیک تمام می شوند. سمفونی چهارم در می مینور که در سال ۱۹۱۸ نوشته شده نیز شاهکاری است که فراز و نشیب های یک روح غم زده را نشان می دهد، لیکن سمفونی پنجم

در رماژور ۱۹۱۹ گوتی استراحتی موقتی و آرامشی را طی کرده است سمفونی ششم درمی بمل مینور مانند یک دفترچه خاطرات است و درام زندگی آهنگساز را نشان می دهد و تشنگی وی را برای آزادی مجسم کرده است، کلاً سمفونی های میاسکوفسکی را به سه دوره می توان تقسیم کرد. دوره اول شش سمفونی نخست است و دوره دوم با سمفونی هفتم در سی مینور آغاز می شود و تا سمفونی شماره ۲۰ ادامه دارد، در دوره اول میاسکوفسکی اضطراب و تراژدی روح بشر را توصیف می کند در دوره دوم بعضی سمفونی ها آرام تر و بعضی به صورت تجربه ای بسیار مدرن هستند، سمفونی هشتم مانند سمفونی نهم طولانی است و حدود یک ساعت برای اجرای آن وقت لازم است این سمفونی داستان زندگی و حوادث استنکارازین Stenka Razin قهرمان افسانه ای روسیه است.

یکی دیگر از سمفونی های عمیق و شاعرانه میان دوره ای میاسکوفسکی شماره ۹ در می مینور است که در سال ۱۹۲۶ ساخته شده است این سمفونی در عین اینکه حالتی Experssionistic اسپرسیونیستی دارد از شاعرانه ترین ملودی ها برخوردار است، گوتی پس از سمفونی هشتم که اثری تاریخی و قهرمانی است و دو سال وقت آهنگساز را گرفته است (سالهای ۲۵-۱۹۲۴) آهنگساز در سمفونی نهم سخن روح و دل خود را بیان کرده است. سمفونی دهم در یک قسمت ساخته شده گو اینکه نام فامینور دارد لیکن به آتونالیسم Atonalisme بسیار نزدیک است. یکی دیگر از صفات جالب برای سمفونی های این آهنگساز این است که هیچکدام بهم شبیه نیستند. پس از سمفونی دهم در سال ۱۹۲۷، سمفونی یازدهم در سی بمل مینور ساخته می شود که فرمی کاملاً کلاسیک دارد.

سمفونی شماره ۱۲ در سل مینور بین سال های ۱۹۳۱ تا ۱۹۳۲ ساخته شده این سمفونی در بزرگداشت کشاورزان و دهقانان است و آهنگسازان از ملودی های روان و محلی نقاط مختلف روسیه استفاده کرده است، بیان ساده و زیبایی این اثر در سمفونی سیزدهم جای خود را به یک اثر یک قسمتی و خشن با زبانی بسیار مدرن می دهد که ساخته ۱۹۳۲ در اوج دوران ترور Terror در شوروی است سمفونی ۱۴ در دو ماژور در سال ۱۹۳۳ ساخته شده و

در اینجا ما باز بسوی یک سادگی نزدیک می شویم سمفونی شماره ۱۵ در مینور درامی است که در مقابل سادگی سخن سمفونی چهاردهم ساخته شده از ۱۹۳۴ تا ۱۹۳۹ سمفونی های ۱۶ در فاماژور ۱۷ در سل دیز مینور ۱۸ در دو ماژور ۱۹ در می بمل ماژور و بالا و ۲۰ در می ماژور ساخته می شود و در اینجا سمفونی های میان دوره ای نیز به پایان می رسد. با آغاز جنگ دوم جهانی در سال ۱۹۳۹ شاهکارهای سمفیک بعدی توسط میاسکوفسکی نوشته می شود که اولین آنها سمفونی شماره ۲۱ در فادیز مینور است که نه تنها در روسیه بلکه در آمریکا هم توسط لئوپوله استوکوفسکی Leopoldo Stokovsky اجرا شد و با موفقیت روبرو گشت، لیکن اوج سمفونی های دوره آخر سمفونی شماره ۲۲ در سی مینور است که در سال ۱۹۴۱ و در واکنش جنگ ساخته شده است.

در این سمفونی ناله های دل خراش جنگ و تراژدی آن را حس می کنیم گو اینکه در آخر سمفونی بویی از امید هم به مشام می رسد. سمفونی بیست و دوم اوج پختگی آهنگساز در پرداختن یک سمفونی است زبان هارمونیک آهنگساز در دوره سوم ساده تر هم می شود و به نوعی از مدرنیسم به رمانیسم نزدیک می شود این حالت را ما در سمفونی شماره ۲۴ در فامینور ساخته ۱۹۴۳ نیز صادق است. قبل از آن در سال ۱۹۴۲ میاسکوفسکی سمفونی شماره ۲۳ را می نویسد که در واقع استراحتی است بین دو درام سمفونی های ۲۲ و ۲۴، در سمفونی بیست و سوم آهنگساز از تم های گرجی استفاده کرده است، سمفونی شماره ۲۴ بازتاب ادامه تراژدی جنگ و در عین حال مرثیه ای است برای مرگ دوست موسیقی دان وی در زانووفسکی Derzhanovsky در موقع ساختن این سمفونی خبر مرگ راخمانینف Rachmaninov هم به وی رسید که در آمریکا در گذشته بود این تراژدی هم در سمفونی شماره ۲۴ منعکس شده است.

اولین سمفونی پس از پایان جنگ دوم جهانی که توسط میاسکوفسکی ساخته شد شماره ۲۵ در ریمل ماژور است که پس از تلاطم های سمفونی ۲۴ آرامشی در آن است، آرامشی عرفانی و شاعرانه این سمفونی در سال ۱۹۴۶ به اتمام رسید و آهنگساز ساختن

سمفونی بعدی را شروع کرد که در سال ۱۹۴۸ به پایان رسید سمفونی شماره ۲۶ در دو ماژور است، پس از پایان این سمفونی سلامتی آهنگساز به سرعت رو به وخامت نهاد ولی او دست از کار نکشید. آهنگساز می دانست که آخر عمر وی نزدیک است سمفونی شماره ۲۷ در دو مینور وداع آهنگساز با سمفونی و زندگی است در این سمفونی بزرگ عرفان و تفکر شاعرانه همراه با غم و اندوه و نیروی مبارزه با آن و در نهایت امید به آینده بشر و پیروزی آن همه و همه آورده شده است.

پس از یک نگاه کوتاه به سمفونی های بیست و هفت گانه میاسکوفسکی او را از لحاظ فرم بسیار محکم می یابیم در میان این آثار اکثر سمفونی ها سه قسمتی و چهار قسمتی هستند لیکن سمفونی دو قسمتی هم مانند شماره ۳ و شماره ۷ و حتی سمفونی در یک قسمت مانند سمفونی های دهم، سیزدهم و بیست و یکم به چشم می خورد. وی را به همراه پروکوفیف و شوستاکویچ باید بزرگترین سمفونیست های روسیه در قرن بیستم به حساب آورده، به خصوص او و شوستاکویچ که با ۱۵ سمفونی تراژدی نابسامانی های جهان را در قرن بیستم در داخل یک سمفونی بیان کرده اند. هر دو آهنگساز با ۲۵ سال اختلاف سن ۶۹ سال زندگی کردند، ولی تعداد سمفونی های میاسکوفسکی تقریباً دو برابر شوستاکویچ است. اگر در میان سمفونی های شوستاکویچ Shostakovich شماره های ۵، ۸ و ۱۰ را جزو شاهکار بدانیم در مورد سمفونی های میاسکوفسکی سمفونی های درخشان و با ارزش بیشتر است سمفونی های دوم، چهارم، ششم، نهم، بیست و دوم و بیست و چهارم، با بیانی صادقانه و تکنیکی درخشان از آثار ماندگار جهان موسیقی بشمار می روند.

افسوس که این آثار تا حدودی زیادی ناشناخته مانده اند و تا چند سال پیش بعضی از این آثار حتی اجرا هم نشده بودند اخیراً Svetlano اسوتلانو رهبر ارکستر فقید همه این سمفونی ها را اجرا کرده و امید است هر چه زودتر مجموعه این سمفونی ها در دسترس علاقمندان قرار گیرد. لازم به یادآوری است که بعضی از سمفونی های میاسکوفسکی در طول سال های گذشته بصورت پراکنده اجرا و ضبط شده است.